

przemysł wydobywczy:
błogosławieństwo czy przekleństwo?

Oddziaływanie europejskich spółek naftowych na środowisko

Dla większości ludzi w Unii Europejskiej użycie gazu ziemnego i ropy naftowej to zwykły element codziennego życia. Gaz ziemny stosowany jest do ogrzewania, gotowania i wytwarzania elektryczności. Ropa naftowa jest niezbędną jako paliwo do niemal wszystkiego rodzaju samochodów, pojazdów ciężarowych, samolotów i łodzi.

Spalanie gazu w Delcie Nigru w Nigerii
© Elaine Gilligan

Wieloryb u wybrzeży wyspy Sachalin.
© Sakhalin EnvironmentWatch

Wyciek ropy ze złóż eksploatowanych przez firmę Shell w Goi, na terenach należących do ludu Ogoni, w Delcie Nigru.
© Alison Dilworth/FoE

Shell, BP, Total i ENI (Agip)

Największe europejskie spółki naftowe to Shell, BP, Total i ENI (Agip). Niemal we wszystkich krajach świata produkujących ropę i gaz działa przynajmniej jedna z tych spółek. W 2006 roku ich wspólne dochody wyniosły 870 miliardów dolarów, a zyski - 74 miliardów. Wśród największych pod względem dochodów firm na świecie Shell zajmuje trzecie miejsce, BP czwarte, Total dziesiąte, a ENI dwudzieste szóste.

Główne zadania tych spółek to poszukiwanie podziemnych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego, wydobywanie ich, dostarczanie za pomocą rurociągów (a często również tankowców) do rafinerii, rafinowanie ich (do nafty, benzyny, oleju napędowego itp.) i sprzedaż. Wszystkie wymienione wyżej firmy posiadają wytyczne, zgodnie z którymi zadania te należy realizować mając na uwadze środowisko naturalne i prawa człowieka, również w krajach rozwijających się. Praktyka może jednak różnić się od tych wytycznych. Przykładowo, Shell ma na swoim koncie zanieczyszczenia w Nigerii, które powstały w wyniku wydobywania ropy; Total wciąż wspiera militarny reżim w Birmie, odpowiedzialny od dziesięcioleci za poważne naruszenia praw człowieka.

zmiany klimatyczne

Cztery wymienione wyżej europejskie spółki naftowe przyczyniają się w ogromnym stopniu do zmian klimatycznych. Na przykład w 2006 roku ilość gazów cieplarnianych wyemitowanych przez firmę Shell była większa od łącznej emisji Austrii, Portugalii i Węgier.

Większość gazów cieplarnianych powstaje w wyniku spalania gazu ziemnego, który wydobywany jest z podziemnych złóż razem z ropą naftową. Total i ENI twierdzą, że w 2006 roku nie mniej niż 28% emitowanych przez nie gazów cieplarnianych pochodziło ze spalania gazu ziemnego. Choć wszystkie spółki naftowe zakładają w przyszłości zmniejszyć ilość spalane go gazu, jednak jak dotąd niewiele zrobiono w tej kwestii. Total chce osiągnąć 50-procentową redukcję do 2012 roku. Shell chce zaniechać spalania gazu ziemnego w Nigerii do końca 2009 roku, podczas gdy władze nigeryjskie wyraziły przekonanie, że proceder ten powinien zostać zakończony w roku 2008. ENI nie ma żadnych konkretnych planów związanych z redukcją, a BP twierdzi, że obecnie nie spala już dużych ilości gazu. Wedle ostrożnych szacunków łączna ilość gazu ziemnego spalonego przez cztery europejskie spółki naftowe w 2006 roku była równa rocznej emisji gazów cieplarnianych 16 milionów europejskich samochodów.

tendencja: poszukiwanie ropy na dziewiczych obszarach

BP szacuje, że przy utrzymaniu obecnych cen i poziomu konsumpcji znane nam dziś rezerwy ropy naftowej starczą na nieco ponad 45 lat. Spółki naftowe poszukują obecnie sposobów pozyskania trudniej dostępnych źródeł ropy, często narażając na poważne niebezpieczeństwo środowisko naturalne.

Na przykład, spółka Shell jest wiodącą zagraniczną firmą badającą sposoby zwiększenia wydobycia ropy naftowej z piasków roponośnych w kanadyjskiej prowincji Alberta. Ekstrakcja ropy naftowej z piasków wymaga wielkich nakładów energii: powoduje ona trzykrotnie większą emisję gazów cieplarnianych niż konwencjonalna produkcja ropy. Ponadto działania wydobywcze w bardzo negatywny sposób oddziałują na pobliskie mokradła, lasy, faunę i ludność tubylczą.

WYDOBYCIE	KATAKLIZMY	RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA
ISTOTNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	GLOBALNE	ROPA NAFTOWA I GAZ ZIEMNY WODA

Inny przykład to projekt wydobywania ropy naftowej i gazu ziemnego na wyspie Sachalin, położonej na rosyjskim dalekim wschodzie. Projekt ten stanowi niebezpieczeństwo dla niewielkiej (liczącej około stu osobników) populacji szarego wieloryba zachodniopacyficznego, jednego z najbardziej zagrożonych gatunków na Ziemi. W lutym 2005 roku niezależny zespół naukowców stwierdził, że „istniejące i planowane na dużą skalę działania związane z wydobywaniem ropy naftowej i gazu ziemnego u wybrzeży [wyspy Sachalin] mogą być katastrofalne w skutkach dla tej populacji”. 800-kilometrowy rurociąg Sachalin II będzie przecinał ponad tysiąc rzek, zagrażając rybołówstwu śródlądowemu (głównie łososia) i lokalnym mieszkańcom. Shell i prywatny holenderski bank ABN Amro są zaangażowane w ten projekt.

produkcja ropy naftowej w krajach rozwijających się

Europejskie spółki naftowe działają również w krajach rozwijających się, gdzie prawa pracownicze i prawa człowieka oraz zabezpieczenia socjalne i przepisy chroniące środowisko nie są tak restrykcyjne. Tamtejsze rafinerie często stosują olej napędowy, powodując zanieczyszczenia powietrza i szkodząc tym samym pobliskim społecznościom. Większość zachodnich rafinerii używa czystszej ropy naftowej. Wyciek ropy w Europie przyciąga więcej uwagi niż podobne zdarzenia w krajach rozwijających się. Co więcej, nie tylko bieżące działania spółek naftowych w krajach rozwijających się powodują problemy społeczne i ekologiczne. W wielu miejscach zachodnie firmy pozostawiły po sobie „spadek” w postaci toksycznych odpadów, które wciąż nie zostały oczyszczone.

„spadek” firmy Shell: wycieki ropy w Deltcie Nigru

Wycieki ropy, głównie w wyniku działań firmy Shell, zanieczyściły bogaty ekosystem Deltty Nigru. Niedawny raport naukowców nigeryjskich i Komisji ds. Polityki ekologicznej, Gospodarczej i Społecznej (CEESP) Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) stwierdza, że „szacuje się, że w ciągu ostatnich 50 lat do ekosystemu Deltty Nigru wyciekło około 1,5 miliona ton ropy, co odpowiada w przybliżeniu 50-krotnej ilości ropy, jaka trafiła do morza w wyniku katastrofy tankowca Exxon Valdez u wybrzeży Alaski w 1989 roku”. Zanieczyszczeniu uległy zasoby wody pitnej, wyginęła populacja ryb, a rolnicy stracili swój dochód z powodu zniszczenia gleby. Znaczna większość wszystkich wycieków w ciągu minionych 40 lat była wynikiem zużycia się urządzeń oraz błędów popełnionych przez obsługę. Jeżeli chodzi o ostatnie wycieki, Shell rutynowo stwierdza, że są one skutkiem sabotażu, lecz jest to jedynie częściowe wyjaśnienie. Spółka ma znaczne zaległości w polepszaniu stanu rurociągów i pozostałej infrastruktury. Wycieki oczyszczane są w bardzo powierzchowny sposób i na miejscu pozostają nadal duże ilości ropy.

Spółki naftowe powinny upewnić się, że projekty mają przyzwolenie lokalnych społeczności (które podjęły decyzję swobodnie, przed rozpoczęciem inwestycji i dysponując odpowiednią wiedzą) i że stosowane działania są najlepsze z punktu widzenia ekologii.

Swobodna decyzja, podjęta przed rozpoczęciem inwestycji przez lokalne społeczności dysponujące odpowiednią wiedzą oznacza uwzględnianie ich potrzeb (włączając w to kobiety) i poszanowanie ich prawa do ziemi i zasobów naturalnych. Niedopuszczalne jest wymuszanie zgody lub manipulacja. Planowane działania powinny być poprzedzone konsultacjami. Projekty należy przedstawiać w przystępny i zrozumiały sposób. Planowane działania muszą uzyskać aprobatę lokalnych społeczności.

nasze żądania:

- Przedsiębiorstwa wydobywcze powinny zaprzestać niszczenia środowiska naturalnego i życia społeczności ludzkich. Realizacja wszelkich nowych projektów powinna być zakazana, o ile nie poprzedza ich swobodna decyzja, podjęta przez lokalne społeczności dysponujące odpowiednią wiedzą przed rozpoczęciem inwestycji.
- Kraje Unii Europejskiej, Komisja Europejska i międzynarodowe instytucje finansowe powinny zaprzestać udzielania pomocy zagranicznej i subsydiowania działań nastawionych na wielki zysk spółek naftowych. Prywatne banki i fundusze emerytalne powinny zaniechać inwestycji w projekty związane z paliwami kopalnymi.
- Europejskie spółki powinny natychmiast zaprzestać spalania gazu ziemnego.

źródła informacji: <http://priceofoil.org> | <http://www.oilwatch.org/index.php?lang=en> | Fortune Global 500 of companies 2007. | Raporty nt. ekorozwoju w roku 2006 firm Shell, BP, Total i ENI. | BP, statystyki dotyczące zużycia ropy i udowodnionych rezerw ropy, 2007. | Pembina Institute, raport pt. „Środowiskowe konsekwencje eksploatacji piasków roponośnych w Kanadzie”, 2005. | IUCN, raport Niezależnego Zespołu Naukowego nt. Projektu na Wyspie Sachalin, 2005. | Raport naukowców nigeryjskich i Komisji ds. Polityki ekologicznej, Gospodarczej i Społecznej (CEESP) Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) „Ocena zniszczenia zasobów naturalnych w Deltcie Nigry i projekt przywrócenia dawnego stanu” 2006.

Niniejsza broszura została wydana dzięki wsparciu finansowemu Unii Europejskiej. Za treści zawarte w niniejszej broszurze odpowiadają wyłącznie organizacje: Friends of the Earth Europe, Friends of the Earth Netherlands, Friends of the Earth France, CEE Bankwatch. Pod żadnym pozorem nie należy ich utożsamiać ze stanowiskiem Unii Europejskiej.